

**LIBER CONSCIENTIAE
CIVITATIS NOVOBYDŽOVIENSIS**

A. A. MCCCXI—MCCCCLXX.

CUM PRIVILEGIIS ET ACTIBUS DE REDIMENDA LIBERTATE.

EDIDIT

Dr. jur. JOHANNES KAPRAS.

CUM TABULA PHOTOTYPICA.

NOVAE BYDŽOVIAE MCMVII.

Typis V. & A. Janata Novae Bydžoviae. — Sumptibus civitatis Novobydžoviensis.

ská, m. Ferdinanda II. 1620.—1655. Marie Eleonora Mantuanská, m. Ferdinanda III. 1655.—1686. Eleonora Falcká, m. Leopolda I. 1686.—1720. Alžběta Kristína Brunšvická, m. Karla VI. 1720.—1750. [Marie Terezie 1750.—1780.]. Marie Ludvíka Španělská, m. Leopolda II. 1791.—1792. Marie Terezie Neapolská, druhá m. Františka I. 1793.—1807. Marie Ludvíka Modenská, třetí m. Františka I. 1808.—1816. Karolina Augusta Bavorská, čtvrtá m. Františka I. 1816.—1835. Marie Anna Pia Sardinská, m. Ferdinanda V. 1835. 1854. Alžběta Bavorská, m. Františka Josefa I. 1854.—1898.

III. Privilegia Novobydžovská.

1. Privilegium kostela Novobydžovského králem Václavem II. r. 1305 dané.

Nos Wencezlaus, dei gracia Boemie et Polonie rex, notum facimus universis, presentes litteras inspecturis, quod nos pro hiis omnibus, in quibus ecclesia in Byczow per nos dampnificata est, pro decimis videlicet, quas de araturis nostris ibidem habere debuit, pro carnificibus, pistoribus, tabernis, que ecclesia ipsa, antequam civitatem ipsam de loco antiquo ad illum, in quo nunc est, transtullemus, in ipsa antiqua civitate habebat, et pro dampnis aliis, que ecclesia ipsa ex hac translacione civitatis per nos facta sustinuit, que omnia ad viginti marcarum redditus sunt iuxta rationem congruam estimata, ipsi ecclesie in Bytzow et Saccensi, cuius Saccensis ecclesie prebende ipsa ecclesia in Bytzow ab antiquo est adiuncta, condignam volentes facere recompensam, ipsi ecclesie in Bytzow villam nostram Rosseyowitz in permutacionem pro predictis conferimus et donamus, et villam ipsam ipsi ecclesie in Bytzow et prebende Saccensi, cui ipsa ecclesia adiuncta est, in perpetuum applicamus, et volumus, ut ille, qui prebendam ipsam Saccensem, cui ipsa ecclesia in Bytzow adiuncta est, nunc tenet, et omnes, qui eius in ipsa Saccensi ecclesia in prebenda ipsa fuerint successores, villam ipsam cum omnibus iuribus, utilitatibus et pertinenciis suis iure proprietatis et in perpetuum tenere debeant et habere. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri et sigillis maiestatis nostre iussimus communiri. Datum Prage, anno domini millesimo trecentesimo quinto, XIII. Kal. Julii indicione tertia, anno regnorum nostrorum Boemie nono, Polonie vero quinto.

(Pečeť utržena). Originál v kapitolním archivu Pražském; opis v archivu zemského musea. Regest tištěn: Emler, Regesta II. č. 2044 str. 883; Čelakovský, Codex juris municipalis II. č. 78. str. 143.

2. Privilegium Čeňka z Vartmberka z r. 1407.

My Čeňek z Vartmberka, řečený z Veselé, pán Bydžovský i toho všeho panství, vyznáváme tímto listem všem, kdož jej čísti neb slyšeti budou, že jsme prodali pravým trhem královo právo měště-

nínům Bydžovským i všem bydlitelům města Bydžova, věrným našim milým, i všem těm lidem Starobydžovským, Parenským, Skřeněřským, Humburským, Praseckým, Zechovským i také dvoru tomu, ježto podle Chudonic leží, kterýžto Sláma nyní drží, i těm všem mlejnuům i lidem, ježto nyní s městem Bydžovem trpí, za tři sta kop grošův, tak, aby v témž právě seděli, jako jiná králova města sedí, a zvláště město Hradec Králové, a zvláště v těchto kusích, aby všichni lidé nynější i budoucí, obojího pokolení mužského i ženského, dříve jmenovaného města Bydžova i těch všech vsí a lidí svrchupsaných své zboží movité i nemovité, buďto v městě nebo kromě města, na domích, na forbercích, na dvořích, na dědinách, na rolích, na platích a na kterýchkoli věcech záleží, mohli dáti, komuž by kolivěk chtěli, a buď odkudž buď, ježto by se jim líbilo a jim přálo, tak však před zahájeným súdem, jakž od starodávna právo mají. A pak-li by kdo z nich neobmysle toho ani neodevzdada tu, kdež právo jest, umřel bez dětí, kteréž by svú manželkú měl, aby to všecko zboží na nejbližšího a nejpříbuznějšího přítele spadlo toho města Bydžova i těch vsí svrchupsaných. A také své děti a sirotky, aby mohli poručiti, komuž by chtěli, tu, kdež právo jest, a pakli by toho kdo neobmyslil tu, kdež právo jest, aby ti sirotci na nejbližšího přítele spadli města svrchupsaného i také vsí svrchupsaných. A také, ač by se kdy komu nelíbilo býti v dříve jmenovaném městě našem Bydžově, i také v svrchupsaných všech, aby mohl prodati, když by chtěl a komuž by koli chtěl a od nás se bráti i stěhovati, kamž by koli chtěl bez naší překazy i našich budoucích. A také, ač-li by kdo chtěl se přibrati a přistěhovati do dříve jmenovaného města i také do svrchupsaných vsí, a kohož by rychtář a konšelé přijali, to nikdy nemá proti nám býti ani našim budoucím. A také jsme jim toho zvláště složili, že jakož v králových městech podkomoří králův neb ofrychtýř jeho konšely sadí a právo své berní podle uložení každého města a viny také povýšenější na svých súdích berú, nežli když se před svým rychtářem dědinným súdí, to všecko právo podkomorní i ty všecky viny, ješto slová viny královy, ty jsme jim všecky složili a při vinách, jakož od starodávna v nich sedí a jakož před svým rychtářem dědinným se súdí, při těch jsme je ostavili a ostavujem. A také všecky roboty, jízdy, vozby i všecky jiné roboty, ježto roboty slová, ty jsme jim všecky složili, tak aby nám i našim budoucím oni jich budoucí tím nikdy dlužni nebyli, než dobrou volí. A také nad to, že jsme jim všecky řeky i se všemi zátokami i s tím, což k řekám sluší, propustili tak, jakož jsou oni kdy od starodávna od vysazení toho města užívali a drželi, a sobě jsme tu nic nepozůstavili ani našim budoucím, ale aby oni s nimi činili a je k svému užítku přivedli tak, jakž se jim zdáti bude, a to vše v tom trhu. A to což jsme učinili, to jsme učinili s dobrým rozmyslem i s dotazem i s radou svých věrných. A to slibujem svú dobrou víru křesťanskú beze vsí zlé lsti jim dříve jmenovaným měšťanům našim i těm všem všem i jich by-

XXVII

dlitelům, jich dětem i jich budoucím věčně držeti a pro žádnú věc nikdy toho neproměnití. A také tomu chcem, aby i naše děti, ač je kdy mítí budem, i naši budoucí to úplně a věčně drželi a jim toho pro nic nikdy neproměnili. A toho všeho na svědomí i na pevnú jistotu a věčnú svú sme vlastní pečeť k tomuto listu přivěsili. A nad to jsme prosili urozených a dolepsaných pánův, totižto pana Petra z Vartmberka, seděním na Veliši, řečeného z Veselé, pana Jindřicha z Vartmberka, seděním na Valdšteině, pana Petra z Vartmberka, seděním na Dřevíně, pana Vilíma z Vartmberka, seděním na Zákupí, svých milých strejcův a k tomu také ctných a múdřých mužův, rychtáře a konšel města Králové Hradce a města Nymburka na Labi, svých milých sused, aby své pečeti k tomuto listu přivěsili těm všem věcem svrchupsaným na svědomí a na potvrzení. A my Petr z Vartmberka, řečený z Veselí, seděním na Veliši, Jindřich z Vartmberka, seděním na Valdšteině, Petr z Vartmberka, seděním na Dřevíně, Vilém z Vartmberka, seděním na Zákupí, ku prosbě svrchupsaného a urozeného pana Čenka, našeho strejce milého, své jsme pečeti k tomu listu přivěsili, toho všeho svrchupsaného na svědomí i na potvrzení.

A nad to, ač-li by kdo to město svrchupsané i s tím panstvím po jeho smrti dříve jmenovaného pana Čenka na ny nebo na nás na kterého neb na naše budoucí kdy připadlo, že my všickni anebo ti anebo ten, komuž by to panství koli připadlo, tehdy slibujem i slibuji i slibuje to všecko úplně a v cele věčně držeti i s svými budoucími. A bude-li kdy od dříve řečených měšťan nebo od jich budoucích na nás požádáno, že jim to slibujem svými listy potvrditi a to obnoviti. A my rychtář a konšelé města Králové Hradce a rychtář a konšelé města Nymburka na Labi ku prosbě dříve jmenovaného a urozeného pána, pana Čenka, své jsme městské pečeti k tomuto listu přivěsili toho všeho svrchupsaného na svědomí a na potvrzení. Jenž jest psán léta od narození syna Božího po tisíc po čtyřech stech sedmého, tu středu po svatě Lucii (14. prosince).

Rukopisy privilegia: 1. Kopie z XV. stol. v bibliotéce Gerstorf-Weichaské v Budišíně č. 32. na listu 117. s nápisem „Připis prvního a předního listu a obdarování práv a vejsad města Nového Bydžova.“ 2. Vidimace rady města Hradce n. Labem z r. 1562. v archivu místodržitelství českého ve fasc. P.—106. (kopie). 3. Kopie z r. 1655. v liber memorabilium II. l. 105.—107. 4. a) Vidimace rady města Nymburka z r. 1682. (6. března) v museu Bydžovském (Orig. s visutou pečeti), b) Téhož opis z XVIII. stol. v archivu zemském pod sign. 62 C 5. 5. Konfirmace privilegii Bydžovských císařem Josefem II. d. Vídeň 7. března 1782. v museu Nového Bydžova (Orig. s visutou pečeti). Tisťeno: Paprocký, Diadochus II. str. 269.—271; Čelakovský, Codex iuris municipalis II. č. 820. str. 1086.—1089.

3. Privilegium Čenka z Vartmberka z r. 1409.

My Čeněk z Vartmberka, řečený z Veselé, pán Bydžovský, vyznávám tímto listem přede všemi nynějšími i budoucími, kdož jej

XXVIII

čísti budú a čtúce uslyší, že jsem smlúvu učinil mezi Mikšem, svým rychtáfem Bydžovským, a mezi konšely i vši obcí města Bydžova o ty pře, které sú mezi sebou měli o šynk a o viny, o kterýžto šynk a viny byly sú na mě přišli, a mě zvolili za mocného ubrmana dobrovolné bez přitíšení s obú stranú. Tu já s dobrým rozmyslem a s potazem vypovéděl jsem mezi nimi a vypovídám mocí tohoto listu, aby svrchupsaný Mikeš rychtáf šynkoval víno a což k vínu sluší a med a svídnické pivo a to do svrchupsaných konšelov a obce města Bydžova a do mé i mých náměstkov vóle. Pak-li bych já toho nechtěl a moji náměstkové neb konšelé a obec města Bydžova, tehdá nemá šynkovati. A o viny sem je také smluvil a mezi nimi vypovéděl, aby vin jiných žádúých nebral než bylo: najprvé vhomné [t. j. plat za „honění“ stran k soudu], toho má míti s každého pohlaví velikého po polu groši a s malého po penízi; druhé kto se přisvědčí před ním o který dluh, ten má míti jeden groš. Také súdních vin má třetinu míti. Také plačného třetinu má míti. A také komuž hraného dluhu dopomoz, toho také má třetinu míti, a také jemného, a kdy kto komu dóm za hřebík dá, od toho každého má míti dva a třidciti haleřev. A také kdyby konšelé rychtáře k čemu mezi se přivolali a s jeho radú co komu přikázali pod vinú, a ta vina propadena byla, buď veliká neb malá, té také má třetinu míti, ač jí konšelé vezmú. A k tomu ke všemu sú se obě straně svrchupsané svolily, a to aby mezi nimi věčnými časy trvalo beze všech súdov a závad i při. A tomu na potvrzení a na svědomí svú sem vlastní pečef k tomuto listu přivésil a podle toho městská pečef jest přivěšena k tomuto listu, jenž jest psán léta narození Božího tisíc čtyři sta devátého, den svatého Mathúše (21. září).

Original v archivu českého musea. Pečef utržena. Tisťeno: Čelakovský II. c. 832. str. 1105.—1106.

4. Privilegium krále Václava z r. 1415.

Wenceslaus, dei gracia Romanorum rex semper augustus et Boemie rex. Notum facimus tenore presencium universis, quod per nobilem Czenconem de Wartemberg, castri nostri Pragensis supremum burgravium, consiliarium nostrum fidelem dilectum, nec non per alias fide dignas personas taliter certis et sufficientibus informacionibus [sumus] informati, ut nullum inde in corde nostro possit dubium generari, quod tempore gwerrarum, que hactenus in regno nostro Boemie vigerunt, civibus et incolis in oppido Bidzow residentibus privilegia, litere et munimenta ipsorum, que super ipsorum juribus, libertatibus, graciis, indultis et immunitatibus habuerunt, per invasores, hostes et inimicos oppidi supradicti, dum ipsum oppidum per suam temeritatis audaciam acquisivissent, recepta, alienata sint penitus et ablata, ita quod de suis juribus et libertatibus pretextu